

КУЛТУРНАТА ПАМЕТ НА ГРАДА

***Сборник с доклади от Международна научна конференция
„Културната памет на града. Модели на интеграция на културното
наследство в градска среда“, София, 23.02.2024 г. Съст. И. Кабаков. София:
Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2024.***

За градовете е писано много и никога не е било достатъчно. Протеевият им характер се проявява не само в стотиците географски и исторически форми, но и в символните им употреби, в дебатите около бъдещето им и в битките за при-/усвояването им, идеологически и булдозерни. Такава битка се разгръща в последните години около следите на миналото на града: конфронтациите на правото на собственост с правото на град; на носталгиите и футуролозите; на археолозите и архитектите.

През 2024 година излезе сборникът „Културната памет на града. Модели на интеграция на културното наследство в градска среда“, съставител и редактор проф. Иван Кабаков. Изданието е в рамките на проекта *CultUrEn (Culture Urban Environment)*, който изследва културното наследство като фактор за постигане на устойчива градска среда, и е финансирано от Фонд „Научни изследвания“. Самият сборник съдържа доклади от международната научна конференция със същото заглавие, проведена на 23 февруари 2024 г. в София.

В уводния текст „Градове на бъдещето и бъдещето на градовете: актуално състояние и перспективи за развитие“, достъпен и на английски език, Иван Кабаков коментира връзката между градска среда, градско наследство и културна памет и предизвикателствата около техните взаимоотношения. Тук той представя екипа от културолози, историци, архитекти и юристи, който си поставя задача „да провери актуалността на представените теоретични конструкции и основни понятия“, като се опита да отговори на множеството и тревожни въпроси. Формулираната работна хипотеза, че „съществуват качествено различни ситуации, в които се намира културното наследство в градската среда на българските градове, а те определят и различните модели на неговото интегриране и „вписването“ на миналото и наследството в градската инфраструктура, превръщайки съвременния град в среда с културна памет“, е обещание за внимателно изследване и избягване на изобретателни, но генерални рецепти. Събраните текстове разгръщат картината на проблемите и възможните подходи/решения в различни направления. Статията на Милена Крачанова „Културното наследство в градска среда: приоритети на международни организации и степени на обвързаност с националните политики“ въвежда задължителната за настоящата политическа, социална и културна ситуация референтна рамка: „пресечната точка между градското наследство и [националните] политики за опазване и управление“ на културното наследство.

Пет текста представят умно и полезно изследване на различни модели, извлечени от теренната работа, които въвеждат съвременни принципи и подходи (устойчиво развитие, „зелени“ градове, „брандиране“) в ситуацията с отделни градове и топоси. Става въпрос за статиите „Брандиране на градовете, основано на културно наследство: (не)реализиран потенциал за устойчиво развитие“ на Ани Истаткова; „Зеленото наследство на българските градове“ на Радослава Кънева; „Малките пет къшета“ като групова ценност. Опазване на старите градски части на София“ на Красимир Тодоров и Лора Лучева; „Царският дворец в София: как опазваме културното (си) наследство?“ на Милена Колева-Звънчарова и „Наследството на иновацията. Какво остава от реализираните иновации в индустриите на град Габрово?“ на Мариана Проданова-Илиева.

За съжаление, заключенията на авторите не са изненадващи за общността на културолозите, археолозите, архитектите, етнологите, урбанистите и всички интересуващи се от средата, в която живее 90% от населението на България, доколкото те се повтарят от години: **липса на национална стратегия** за културно наследство, която да координира усилията на местно ниво, **липса на нормативни актове или механизми**, които да обвързват градското планиране с опазването на културното наследство, **слаба заинтересованост на местните общности**, които не припознават историческите обекти или не съдействат за тяхното опазване.

Значителната полезност на представения сборник обаче е заключителната статия на Иван Кабаков „Модели на интеграция на културното наследство в градска среда“, която предлага „образци, способни да провокират осмисляне и операционализиране на качествено различните ситуации, в които се намира наследството на територията на градовете, общините и областите в Република България“. Дори самото изброяване на моделите предлага храна за размисъл: Обособеният град, Полицентричният град, Консистентният град, Разноликият град, Конструираният град, Приобщаващият град, Градове с наследство без общност. Сред тях биха могли да се разпознаят на практика всички населени места в България и ако тези инструменти бъдат съчетани със съвременните методи на анализ, планиране, обществено обсъждане и комуникация, има достатъчно основания да се надяваме, че немалка част от градовете биха прегърнали сериозното модерно управление на ресурсите, включително културните ресурси, за постигане на така жадуваното устойчиво развитие.

Накрая бих отбелязала за читателите доброто и улесняващо четене и възприемане на текстовете, високото качество на фотографиите и графиките и списъците на използваната литература, включващи най-новите разработки по тази неутихващо важна тема.

Проф. д-р Райна Гаврилова